

מסורת הש"ס

ר' יהושע סבר ילפינן משמש. להסדיר שנה תחלה הלכך יתפלל י"ח תחלה דליכא שנה בתחלתן: דרז גונדיה. גדולת מעשיו וחכמתו רבה וגאה לו לשנה ולהעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים אצל איניש בעלמא מיחוי כיוהרא: מעין כל צרכי וצרכיה. אם היה משכח תלמודו מאריך בחונו הדעת אם בעל תשובה הוא מאריך בהרהרה בתשובה וכן כולן: בתנ"י ואלו אידין. דאסורין ג' ימים לפנין: קלנדא וסטרנורא. כולהו מפרש בגמרא: ויום הלידה. של מלך עושין כל בני מלכותו יום איד משנה לשנה ומקריבין זבחים: שריפה. שטרפו עליו כלי תשמישו כדרך המלכים: יש בה עונות כוכבים. כלומר אותו יום איד וכן משנה לשנה כל ימי (ה) צנו. וכלל חק דחשיבין הכא חשיבי ליה ואסור ג' ימים לפנין: אצל יום גנאח זקנו ב' ימים שאין קבוע לרבים אלא כל אחד ואחד כשמגלח עושה יום איד: צלוריו. כשמספר פעמים הרבה מניח צלורית מאחריו ומגלחה משנה לשנה ויום שמגלחה עושה יום איד: ויום שעלה מן היס. מקריב זבחים לעזרת כוכבים על דבר שניצל. וכלל חק אצנו אסור אלא אותו היום ולא לפניו ולא לאחריו דלא חשיבי כולי האי: גמ' אחר הסקופה. היא תקופת טבת והיו עושין ח' ימים לזופין איד כלקמן: וסימנך. שלא תחליף לומר קלנדא קרי אותן דלפני התקופה: אחר וקדם לרסני אחר כתיב דרישא (ה) ממני נמי חק דלאחר התקופה תנא דרישא: יום שמסמטע והוק. ומשיר ועד טבת: הא הוא ליה יומי אריכי. ציוס תקופת תמוז והיה לו לידע שמהגו של עולם הוא: שקרנותו קודמוס לפרסותו. דאמר (מ) כל מעשה צראשית בקומתן נבראו שור עם קרניו מנדולין וכיון שיצא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו: [ופיעט לה] משור פר. אסור דוד ומיעט לה' תפלתו משור צביו שהיה שור דהיינו אותו יום שנולד כדכתיב שור או כשז וגו' הרי עשוי ונגמר כפר שהוא צן ג' שאפילו מקרינו לא חסרן: רומי שעשסה קלנדא. תקנו אותו יום להקריב זבחים וכל עיירות הסמוכות לה לרומי יודעין אנו שהן משתעבדות לה לרומי ליתן המס ולהציל להן כל צרכיהן אצל אותן עיירות אף עושין קלנדא מי היו אסור לשאת ולתת עמהם דנימא הואיל ומשעבדות לרומי יש לומר מה שהן קונין עכשיו יציאו לרומי להקריב בני רומי: או מוסרופ. הואיל ואין מקריבין הן ואין יום איד זה שלהן: לעובדיה. בני רומי: היא עזמה. כלומר כל עזמה של אסור אלה אלא לעובדיה: וסטרנורא וקרטיסים. פיעט דבריית' וכולהו מפרש לקמן: עובד כוכבים ציוס משתה צנו פלח לעבודת כוכבים על שהגיע לכן: אף אנו נמי סנינא. כרבי יוחנן דעיירות הנשועבדות מותרות: אלא לאו למעוטי אנשים משועבדים. לאותו האיך דמותין דלא אמרינן מאן (ה) דזבני ממנו ליה למפלח: צטרה. כלומר צלל כוונה ואין (ה) שמים על לב: וקרא לך. (ה) משמע שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כאלו הוא מנצחו: כל

גליון הש"ס

גמ' אפי"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ע"י מענות ד' ע"י כתיב"י ד"ש בשומע תפלה וליע: שם קלנדא אבורה. פירש"י שמכילס לנמו להקריב בני רומי. ק"ל הא היו לפני דלפני דשרי מלקמן דף ד' ע"פ ונע"י בהגרא' יוד' סי' קלט ס"ק (ב):

הגהות הב"ח

(א) בהשנה בבית הסקור (ועובד כוכבים עשה משתה לצנו) מא"מ ויצי' א"ל אין זה משתה: (ב) גמ' מקריב מפרש ברישא מקריב והדר מפרש אמר כ"ל לא זכות מ"מ נמח: (ג) שם שנת ה' הסקורין ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו אין אסור אלא. י"ב כי הוא כתיב"י: (ד) רש"י ד"ה י"ב וכו' כ"ל מי (בני) מ"מ ויצי' כתיב"י: (ה) ד"ה אסור וכו' ומתבאר נמי האיד דלאחר התקופה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא לעובדיה בלנד סטרנורא מתק' צ' נקודות הפסק (שפירש"י) קורט מלת סטרנורא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה מקין מבי. כי אין נראה לו דמקין נראה קרן אמת יסיר ממקריב. ניב ור"ל כי יסיר דמקין על לפעט על עס דבר ר"ל בעל קריס ה"י יס לפעט מקין או מקין כ"ל ור"ק:

מוסף רש"י

אינו אסור. לשאת ולתת עמו, אלא אותו היום. משום דמקריב הוא הוה לעבודת כוכבים והוא השמא ומודה (לקמן ד:).

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ח.

אם בא לומר אחר תפלתו אף בסדר יוה"ב אומר. משמע אצל כלמלע תפלתו לא ומה שנהגו עשה בתעניות צ' וה' שנהגין להאריך צפוקי דרחמי ובסליחות צברכת קלח לנו איכא למימר דליצור שאני מידי דהוה אהא דאמרינן (בכרות ד' לה). אל יסאל אדם לרבו לא צג' ראשונות ולא צג' אחרונות והא קמן שנהגו קרובין צג' ראשונות אלא לאו שמע מינה דלצור שאני (ה): ה"ג ר"מ א' מקרין כתיב. (ה) כי אין נראה לו דמקין נראה קרן אמת יותר ממקרינן: מני

דבר שמואל בר שילת משמיה דרב אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל *אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר *א"ר חייא בר אשי אמר רב *אע"פ שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה יאם יש לו חולה בתוך ביתו אומר בברכת חולים ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים אמר ר' יהושע בן לוי אע"פ *שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל יאם בא לומר אחר תפלתו אפילו בסדר יוה"ב אומר: *בתנ"י *ואלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא וסטרנורא וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכיהם ויום הלידה ויום המיתה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים וכל מיתה שיש בה שריפה יש בה עבודת כוכבים ושאיין בה שריפה אין בה עבודת כוכבים אבל יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא מבית האסורין (ה) *ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד: גמ' אמר רב חנן בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופה סטרנורא ח' ימים לפני תקופה וסימנך יאחר וקדם צרתני וגו' *ת"ר לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחזור לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה] כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא הלך ועשה שמונה ימים טובים לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים הוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם עבודת כוכבים בשלמא למ"ד *בתשרי נברא העולם יומי זוט' הוא אריכי אכתי לא הוא אלא למ"ד *בניסן נברא העולם הא ליה יומי זוט' ויומי אריכי [דהוין] זוט' כולי האי לא הוא ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה וחזה בוכה כנגדו כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב *שור שקרינו קודמין לפרסותיו שנאמר *ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים (ה) *ואמר רב יהודה אמר שמואל שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה [לו] במצחו שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרין כתיב (ה) (אמר) רב מתנה רומי שעשתה קלנדא וכל העיירות הסמוכות לה משתעבדות לה אותן עיירות אסורות או מותרות רבי יהושע בן לוי אמר *קלנדא אסורה לכל היא רבי יוחנן אמר יאין אסורה אלא לעובדיה בלבד *תנא כוותיה לה דר' יוחנן אע"פ שאמרו רומי עשתה קלנדא וכל עיירות הסמוכות לה משתעבדות לה היא עצמה אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד [א] סטרנורא וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכיהם ויום שהומלך בו מלך לפניו אסור אחריו מותר *ועובד כוכבים שעשה (בו) משתה לבנו אין אסור אלא אותו היום ואותו האיש אמר רב אשי אף אנו נמי תנינא דקתני יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האסורין (ה) אין אסור אלא אותו היום האיש לאפוקי מאי לאו לאפוקי משעבדו ש"מ תניא (ה) רבי ישמעאל אומר ישראל שבחוצה לארץ עובדי עבודת כוכבים בטרהה הן יכיצד עובד כוכבים שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו אע"פ שאוכלין משלהן ושותין משלהן ושמש שלהן עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים שנאמר *וקרא לך ואכלת מזבחו ואימא עד דאכיל אמר רבא אם כן נימא קרא ואכלת מזבחו מאי וקרא לך משעת קריאה הלכך כל

רבינו חננאל

ר' יהושע סבר ילפינן ממש. ור' אליעזר סבר לא ילפינן ממש. דמשה רב גבוריה. וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה. אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ואסיקנא הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ואם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה שור. וכן אם יש לו חולה בתוך ביתו מוכירו בברכת החולים. ואם צריך לפרנסה מוכיר בברכת השנים. ואם בא לומר אחר תפלתו בסדר יודיו יום הכפורים אומר: *בתנ"י אלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא: גמ' אמר רב [חנן] בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופת טבת. סטרנורא ח' ימים קודם תקופת טבת. וסימנך אחר וקדים צרתני. פי' צרתני מלשון מאור. כדכתיב [ישעיהו ה] צר ואור חשך בעיפיה: *ת"ר לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך. (ה) שעדין לא ראה יום קצר כולי האי. ואלבא דמאן דאמר בתשרי נברא העולם. אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשך ומתבאר וזו היא [מיתה] שנקנסה עלי [מן השמים] התחיל להתענות תנצחו ח' ימים. בסוף ח' ימים נפלה תקופת טבת. התחיל היום האריך עשה ח' ימים ימי שמחה אחר התקופה כנגד ח' ימים תענית שעשה לפני התקופה. לשנה אחרת ראה שזר העולם הוא להיות זמן ידוע ימים ארוכים וזמן ידוע ימים קצרים. ועשה ח' ימים [תענית] וח' ימים ימי שמחה הוא קבען לשמים והם קבעום לעבודת כוכבים עכשיו [נמחו כ"י מונו ב' תיבות] אומר בתקופת טבת [נמחו] כנו תיבה אחת וכו' שנולד חזר השמש ונתארך היום: פי' קלנדא. בלשון יין טוב.

יום כלומר קלון דיאס. ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה החמה אמר [אוי לין] בשביל שסרחתי עולם מחשיך וחזור לתוהו ובוהו. וכיון שעלה עמוד השחר אמר מנהג העולם כן. עמד והקריב שור כלומר דרך ארץ נולד קטן וכשמגדל צומחין קרניו. זה יצא מן הארץ גדול וצמח מראשו ויצאו קרנותיו קודם לרגליו. ורב אמר קרן אחד היה לו במצחו. ר' יהושע בן לוי אמר קלנדא לכל אסורה. ר' יוחנן אמר אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד. תניא כותיה דרבי יוחנן אף על פי שאמרו רומי שעשתה קלנדא וכל עיירות הנשועבדות מותרות: אלא לאו למעוטי אנשים משועבדים. לאותו האיך דמותין דלא אמרינן מאן (ה) דזבני ממנו ליה למפלח: צטרה. כלומר צלל כוונה ואין (ה) שמים על לב: וקרא לך. (ה) משמע שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כאלו הוא מנצחו: כל

יום כלומר קלון דיאס. ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה החמה אמר [אוי לין] בשביל שסרחתי עולם מחשיך וחזור לתוהו ובוהו. וכיון שעלה עמוד השחר אמר מנהג העולם כן. עמד והקריב שור כלומר דרך ארץ נולד קטן וכשמגדל צומחין קרניו. זה יצא מן הארץ גדול וצמח מראשו ויצאו קרנותיו קודם לרגליו. ורב אמר קרן אחד היה לו במצחו. ר' יהושע בן לוי אמר קלנדא לכל אסורה. ר' יוחנן אמר אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד. תניא כותיה דרבי יוחנן אף על פי שאמרו רומי שעשתה קלנדא וכל עיירות הנשועבדות מותרות: אלא לאו למעוטי אנשים משועבדים. לאותו האיך דמותין דלא אמרינן מאן (ה) דזבני ממנו ליה למפלח: צטרה. כלומר צלל כוונה ואין (ה) שמים על לב: וקרא לך. (ה) משמע שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כאלו הוא מנצחו: כל

עין משפט
נר מצוה

כח א ב ג מ"י פ"ו מהל' תפלה ה"ל [ג] א סמנ עשין י"ט ע"ש"ע א"ח סי' קט סעף א':
כח ד ה מ"י פ"ט מהל' עניות סוכים הלכה ה ועיין בהשנות סמנ לאוין מה ע"ש"ע י"ד סי' קמח סעף ז':
ל ו מ"י ע"ש ט"ש ע"ש סעף ח':
לא ז מ"י ע"ש ה"ל טו סמנ ע"ש ט"ש י"ד סי' קנב סעף א':

תורה אור השלם

1. אחר וקדם צרתני וקשת עלי כפכה: תהלים קל"ט ה
2. ותיטב לך משור פר מקרין מפרים:
3. פן תברת ברית ליושב הארץ ויגו ארתי ויבחו לאלהים וקרא לך ויבדלך מזבחו: שמות לד טו

רבינו חננאל

ר' יהושע סבר ילפינן ממש. ור' אליעזר סבר לא ילפינן ממש. דמשה רב גבוריה. וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה. אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ואסיקנא הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה. ואם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה שור. וכן אם יש לו חולה בתוך ביתו מוכירו בברכת החולים. ואם צריך לפרנסה מוכיר בברכת השנים. ואם בא לומר אחר תפלתו בסדר יודיו יום הכפורים אומר: *בתנ"י אלו אידיהן של עובדי כוכבים קלנדא: גמ' אמר רב [חנן] בר רבא קלנדא ח' ימים אחר תקופת טבת. סטרנורא ח' ימים קודם תקופת טבת. וסימנך אחר וקדים צרתני. פי' צרתני מלשון מאור. כדכתיב [ישעיהו ה] צר ואור חשך בעיפיה: *ת"ר לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך. (ה) שעדין לא ראה יום קצר כולי האי. ואלבא דמאן דאמר בתשרי נברא העולם. אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשך ומתבאר וזו היא [מיתה] שנקנסה עלי [מן השמים] התחיל להתענות תנצחו ח' ימים. בסוף ח' ימים נפלה תקופת טבת. התחיל היום האריך עשה ח' ימים ימי שמחה אחר התקופה כנגד ח' ימים תענית שעשה לפני התקופה. לשנה אחרת ראה שזר העולם הוא להיות זמן ידוע ימים ארוכים וזמן ידוע ימים קצרים. ועשה ח' ימים [תענית] וח' ימים ימי שמחה הוא קבען לשמים והם קבעום לעבודת כוכבים עכשיו [נמחו כ"י מונו ב' תיבות] אומר בתקופת טבת [נמחו] כנו תיבה אחת וכו' שנולד חזר השמש ונתארך היום: פי' קלנדא. בלשון יין טוב.

(ה) נראה דלי"ל יום שממעט והולך ואלפ"ה דמ"ד ניסן נראה העולם מ"מ עיין לא ראה יום קצר כולי האי.